

Täysistunto

Maanantai 30.11.2020 klo 14.01—18.34

12. Hallituksen esitys eduskunnalle eurooppalaista raja- ja merivartiostoa koskevaksi täydentäväksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys HE 141/2020 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 22/2020 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 12. asia. Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö HaVM 22/2020 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä.

Keskustelu

18.15 **Riikka Purra ps** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi rajavartiolakia, henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annettua lakia, meripelastuslakia, poliisilakia, ampuma-aselakia, henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettua lakia, ulkomaalaislakia ja henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annettua lakia.

Esityksen tarkoituksena on tehdä eurooppalaista raja- ja merivartiostoa eli Frontexia koskevassa asetuksessa edellytetyt muutokset kansalliseen lainsäädäntöön. Nämä muutokset koskevat pääosin viranomaisten toimivaltaa, päätöksentekoa ja tietojen luovuttamista. EU:n lainsäädäntöön kuuluva uusi raja- ja merivartioasetus on kaikilta osiltaan suoraan jäsenvaltioita velvoittava. Asetus on myös voimassa sellaisenaan, eikä sitä saa selittää tai täsmentää kansallisella sääntelyllä. Näin ollen sitä ei myöskään saateta erikseen voimaan eikä panna täytäntöön kansallisella lainsäädännöllä. Sen soveltaminen edellyttää kuitenkin myös täydentävää kansallista lainsäädäntöä.

Kansallisten viranomaisten toimivalta toteuttaa asetuksessa säädettyjä tehtäviä perustuu kutakin viranomaista koskevaan Suomen kansalliseen lainsäädäntöön, jota ei ole tarkoitus olennaisesti muuttaa. Käsiteltävänä oleva esitys koskee pääosin sisäasiainhallinnon kansallisten viranomaisten eli Rajavartiolaitoksen, poliisin ja Maahanmuuttoviraston osallistumista Frontexin toimintaan.

Arvoisa puhemies! Frontexin käyttöön perustetaan operatiivinen ja toimivaltainen pysyvä joukko, johon kuuluu yhteensä 10 000 henkilöä. Suomen osuus tästä joukosta on ensi vuonna 8 pitkäaikaisesti lähetettyä virkamiestä, 72 lyhytaikaisesti lähetettyä virkamiestä ja 30 nopean toiminnan reserviin varattua virkamiestä. Nämä luvut kasvavat vuosittain niin, että vuonna 2027 Suomen osuus on 30 ja 110 lähetettyä virkamiestä. Saadun selvityksen mukaan ensi vuoden valtion talousarvioesitykseen on otettu tarpeenmukainen kansallinen rahoitus pysyvän joukon tehtäviin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 154/2020 vp

Hallintovaliokunta pitää tärkeänä, että pysyvän joukon eri ryhmät ovat isäntjäsenvaltion johdossa ja että voimankäytön on oltava isäntjäsenvaltion kansallisen lainsäädännön mukaista ja sen on tapahduttava isäntjäsenvaltion rajavartijoiden läsnä ollessa. Raja- ja merivartioasetuksen mahdollistaman kansallisen liikkumavaran puitteissa isäntjäsenvaltio voi valtuuttaa pysyvän joukon jäseniä toimimaan puolestaan niin, että isäntjäsenvaltion virkamiehet eivät ole läsnä. Valiokunta pitää perusteltuna, että Suomi ei kuitenkaan käytä asetuksen sallimaa liikkumavaraa. Valiokunta tähdentää, että pysyvän joukon jäsenet tulee kouluttaa tehtäviinsä hyvin, jotta heillä on valmius suoriutua tehtävistään asianmukaisesti ottaen huomioon muun muassa hyvän hallinnon takeet ja virkavastuu.

Arvoisa puhemies! Kielteisen päätöksen saaneiden turvapaikanhakijoiden palauttaminen kuuluu unionin maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikan keskeisiin ongelmiin. Valtaosaa lainvoimaisen kielteisen päätöksen saaneista ei saada poistumaan Euroopasta. Vapaaehtoiseen paluuseen ei ole laajaa halukkuutta. Hallintovaliokunta pitää palautustoiminnan tehostamista hyvin tärkeänä.

Raja- ja merivartioasetuksessa vahvistetaan myös palautustoiminnan valvontaa oikeusvaltioperiaatteiden ja perusoikeuksien noudattamisen varmistamiseksi. Uuden EU-asetuksen myötä yhdenvertaisuusvaltuutetulle ehdotetaan säädettäväksi uusi tehtävä. Ulkomaa-laislakiin ehdotetaan tämän vuoksi lisättäväksi säännös siitä, että yhdenvertaisuusvaltuutettu vastaa osallistumisesta raja- ja merivartioasetuksen 51 artiklan mukaisen pakkotoimin tapahtuvan palauttamisen valvojien reserviin.

Hallituksen esityksen perustelujen mukaan vielä ei ole tietoa, millaista panostusta Suomelta odotetaan palautusten valvontaan. Vastaisuudessa yhdenvertaisuusvaltuutetun tehtäviin kuuluu kansallisen lainsäädännön nojalla unioniasetuksen mukaisesti valvoa toimintonsa virkamiesten kanssa myös muiden jäsenvaltioiden palautuksia ilman, että niillä välttämättä on liityntää Suomen viranomaisten toimenpiteisiin. Valiokunta arvioi tämän järjestelmän tarkoituksenmukaisuutta, kunhan siitä on saatu riittävästi kokemuksia.

Uutta sääntelyä on myös Frontexin palvelukseen tulevat perusoikeusvalvojat, jotka arvioivat perusoikeuksien noudattamista operatiivisessa toiminnassa, antavat neuvontaa ja apua sekä myötävaikuttavat perusoikeuksien edistämiseen osana rajaturvallisuutta.

Arvoisa herra puhemies! Hallituksen esityksen ja saamansa selvityksen perusteella hallintovaliokunta pitää esitykseen sisältyviä lakiehdotuksia tarpeellisina ja tarkoituksenmukaisina. Valiokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä muuttamattomina, ja tämä oli yksimielistä.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 141/2020 vp sisältyvien 1.—8. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.